

Fylkesmennene
Politimestrene m.fl.
Lensmennene

SPISEPAUSE FOR POLITIUTDANNET PERSONELL - RETNINGSLINJER

1. INNLEDNING

Det vises til departementets skriv av 21.4.1993 om Rikslønnsnemdas kjennelse av 2.4.1993 om spisepausene for politiutdannet personell og departementets rundskriv G-138/91 av 24.10.1991 om samme forhold.

Med bakgrunn i uttalelsene fra fylkesmann, politimester og lensmann på vårt brev av 21.4.1993 og ovennevnte kjennelse, har departementet funnet det nødvendig å komme med nye retningslinjer for spisepauseavviklingen.

Retningslinjene trer i kraft straks og kommer i stedet for tidligere retningslinjer i rundskriv av 24.10.1991.

Rikslønnsnemdas kjennelse av 2.4.1993 hadde følgende slutning under pkt. 2:

"SPLs krav om at spisepausene skal karakteriseres som arbeidstid for alt politiutdannet personell tas ikke til følge.

Den tidligere tariffavtale mellom partene om at spisepausen skal ordnes i samsvar med bestemmelsene i arbeidsmiljøloven § 51 nr. 1, gjøres gjeldende også i avtaleperioden 1992-94.

Ved anvendelse av § 51 nr. 1 skal det tas utgangspunkt i økt lokal handlefrihet under de forutsetninger som Rikslønnsnemda har gitt uttrykk for."

2. HOVEDREGEL - PAUSE SOM FRITID

Arbeidsmiljølovens § 51 nr. 1, første og andre ledd inneholder hovedregelen for hvordan pauser skal avvikles og lyder:

"Dersom arbeidstida er over 5 1/2 time i døgnet skal arbeidet avbrytes med minst en hvilepause. Pausen fastsettes ved skriftlig avtale mellom arbeidsgiveren og arbeidstakerne eller deres tillitsvalgte, men slik at pausene til sammen skal være minst 1/2 time hvis arbeidstida er minst åtte timer i døgnet. Blir partene ikke enige, treffer Arbeidstilsynet avgjørelsen. Når hensynet til arbeidstakernes helse tilsier det, kan Arbeidstilsynet påby en annen ordning en den partene har avtalt.

Arbeidstakerne skal forlate arbeidsrommene i pausen med mindre driften i disse er helt innstilt. Når forholdene gjør det nødvendig, kan pausen forskyves, men slik at pausen tas ved første anledning."

Arbeidsmiljølovens § 46 nr. 1, tredje ledd sier:

"Hvilepause regnes som arbeidstid dersom arbeidstakeren ikke fritt kan forlate arbeidsstedet i pausen."

Med de unntak som er nevnt nedenfor, er hovedregelen for politiutdannet personell at de fritt kan forlate arbeidsstedet i pausen.

3. UNNTAK - PAUSE UNDER ARBEIDETS GANG

Arbeidsmiljølovens § 51 nr. 1, tredje ledd regulerer når pausen skal regnes som en del av arbeidstiden og lyder:

"Når virksomhetens art gjør det nødvendig, kan arbeidsgiveren i stedet for pause som nevnt i første ledd, la arbeidstakerne innta sine måltider i pauser under arbeidets gang og slik at arbeidstakerne, om nødvendig, hele tida må oppholde seg på arbeidsstedet. I slike tilfelle og i tilfeller hvor det ikke finnes tilfredsstillende spiserom eller hvilerom, skal pausen ansees som en del av arbeidstida."

Når vilkårene i denne bestemmelsen er til stede kan altså arbeidsgiver pålegge tjenestemennene å spise i arbeidstiden slik at de hele tiden står til disposisjon for arbeidsgiver.

3.1. Når virksomhetens art gjør det nødvendig

Rikslønnsnemda har uttalt at det vil være i strid med lovens grunnleggende forutsetning å fastsette at alle arbeidstakere med en bestemt utdanning eller myndighet - uavhengig av de tjenestlige forhold - skal gjennomføre dagen uten spisepause.

Noe av virksomheten i politiet og lensmannsetaten er likevel av en slik karakter at det kan være nødvendig å fravike lovens hovedregel om at spisepausene skal organiseres som fritid. Rikslønnsnemda uttaler at forutsetningen for å fravike lovens hovedregel er at "tungtveiende tjenestlige grunner" taler for at spisepausen inngår i arbeidstiden.

Hovedregelen skal derfor være at spisepausen skal avvikles som fritid med følgende unntak:

3.1.1. Politiet

Ved helkontinuerlig skift og turnustjeneste ved ordensavdeling når skiftet er på 3 eller færre polititjenestemenn inklusive vaktleder/divisjonsleder. På dagsettene på hverdagene skal øvrige tilgjengelige tjenestemenn ved avdelingen telle med. I disse tilfeller kan tjenestemennene pålegges å stå til arbeidsgivers disposisjon i pausen.

Det samme gjelder dersom bemanningen i gjennomsnitt er 3 eller færre pga. fravær (kurs, ferie, sykdom, permisjon, militærtjeneste, instruktøravgivelse osv.).

3.1.2. Lensmannsetaten

Ved lensmannskontor som er bemannet med opptil 2 tjenestemenn med politimyndighet, utenom lensmannen, kan tjenestemennene pålegges å stå til arbeidsgivers disposisjon i pausen.

Det samme gjelder dersom kontoret i gjennomsnitt er bemannet med færre enn 2 tjenestemenn med politimyndighet (utenom lensmannen) pga. fravær (kurs, ferie, sykdom, permisjon, militærtjeneste, instruktøravgivelse osv.).

3.1.3. Lokal vurdering

Utover unntakene i pkt. 3.1.1. og pkt. 3.1.2. kan hovedregelen i pkt. 2 også fravikes etter en lokal vurdering dersom "tungtveiende tjenestlige grunner" tilsier dette.

På bakgrunn av uttalelsene fra fylkesmennene, politimestrene og lensmennene vil politiberedskapen og publikumsservicen være sentrale momenter ved avgjørelsen av hva som ligger i begrepet "tungtveiende tjenestlige grunner".

Dette innebærer at det kan gjøres unntak fra hovedregelen i pkt. 2 i de tilfelle hvor det ikke er mulig å organisere tjenesten på en slik måte at politiberedskapen eller publikumsservicen blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte når spisepausen avvikles på fritiden.

Departementet legger imidlertid til grunn at en fravikelse av hovedregelen i pkt. 2 for politiets del kun kan vurderes for polititjenestemenn som utfører helkontinuerlig skift- og turnustjeneste.

3.2. Tilfredsstillende spiserom eller hvilerom

I de tilfeller hvor det ikke finnes tilfredsstillende spiserom ansees pausen som en del av arbeidstida

Justisdepartementet antar at de fleste tjenestesteder i dag har tilfredsstillende spiserom, eller at tjenestemennene har tilgang til tilfredsstillende spiserom i rimelig nærhet til arbeidsstedet.

Tid som går med på å komme til og fra spiserommet og som ligger innenfor 1/3 av pausen, regnes som en del av pausen. Brukes det lenger tid kan dette kompenseres med at tilsvarende tid regnes med i arbeidstiden.

Tjenestemenn som er på oppdrag hvor de ikke har tilgang til tilfredsstillende spiserom må avvikle pausen i arbeidstiden. Arbeidet må da avsluttes 1/2 time tidligere enn normalt. Er det ikke mulig å avslutte arbeidet 1/2 time tidligere, må det anses som overtid.

En nærmere beskrivelse av kravene til spiserom finnes i forskrifter om arbeidslokaler og personalrom (bestillingsnr. 391 fra Arbeidstilsynet).

4. NÆRMERE OM PAUSE SOM AVVIKLES PÅ FRITID

4.1. Pausens plassering

Pausen skal som utgangspunkt legges omtrent midt i arbeidstiden. Et avvik på ca. 1 time i hver retning kan godtas jfr. også pkt. 4.2. Perioden for pausen skal avmerkes på tjenestelisten.

Pausen må avvikles etter en bestemt turordning slik at tjenesten ikke blir redusert mer enn strengt nødvendig.

4.2. Forskyvning/utsettelse

Forskyvning/utsettelse av pausen kan forekomme av driftsmessige grunner. Arbeidsgiver må imidlertid legge forholdene til rette slik at unødig forskyvning/utsettelse unngås.

Direktoratet for arbeidstilsynet har uttalt følgende om avvikling av spisepause: *"Arbeid som har med mennesker å gjøre, f.eks. kundebetjening, passasjertransport, pasientbehandling, klientsamtaler, må til en viss grad skje på kundens/klientens premisser, dvs. at man må avslutte en påbegynt oppgave før man kan gå for å spise. Små avvik fra fastsatte klokkeslett innenfor slike arbeidsområder vil oftere være regelen enn unntaket. Dette betyr selvsagt ikke at pausene kan flyte fritt innenfor en 8-timers arbeidsdag, men påregnelige og avgrensede avvik som er begrunnet i arbeidets art og som ikke påfører personalet urimelige belastninger må kunne aksepteres."*

Dersom det ikke blir mulig å avvikle pausen ansees den som arbeidstid (overtid). Skjer det ofte at pausene ikke blir avviklet, må de organiseres på en bedre måte. Er dette ikke mulig må det vurderes om vilkårene er til stede for å pålegge pause i arbeidstiden.

4.3. Avbrytelser

Pausen skal som hovedregel avvikles uforstyrret og arbeidet må organiseres på en slik måte at dette kan skje. Blir tjenestemennene pålagt arbeid slik at pausen blir avbrutt skal det gis ny pause. Dersom dette ikke er mulig ansees pausen som arbeidstid (overtid).

Dersom pausene blir ofte avbrutt, må de organiseres på en bedre måte. Er dette ikke mulig må det vurderes om vilkårene er til stede for å pålegge pause i arbeidstiden.

5. DRØFTING AV TJENESTELISTER

Gjeldende tjenestelister må nå vurderes på nytt på bakgrunn av disse retningslinjer. Om nødvendig må tjenestelistene endres i samsvar med prosedyrereglene i arbeidstidsreglementene og Hovedavtalens bestemmelser.

For øvrig vil departementet minne om viktigheten av at lokal ledelse ser drøftingene av tjenestelister i relasjon til virksomhetsplanen. I den sammenheng må det tas hensyn til sesongsvingninger m.v. - f.eks. ferielister, egne lister ved kurs-, trening og øvelser og planlagte aksjoner/tiltak.

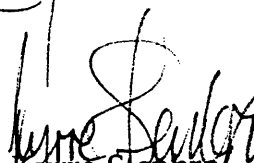
6. INNRAPPORTERING

Justisdepartementet ønsker å være orientert om situasjonen etter at de nye retningslinjene er trådt i kraft. Vi ber derfor om at alle tjenestelister som innebærer at tjenestemenn må spise i arbeidstiden innrapporteres til departementet. Dette omfatter både tjenestelister som er virksomme pr. dags dato og tjenestelister som blir satt opp i fremtiden. Samtidig må det redegjøres for årsaken til at det ikke er mulig å følge arbeidsmiljølovens hovedregel om pause som fritid.

Etter fullmakt

Ingelin Killengreen,
ekspedisjonssjef

Kyrre Stenbro
fung. avdelingsdirektør

Hans Jørgen Ramberg
førstekonsulent
saksbehandler